

เมื่อเด็กออทิสติกถึงวัยเรียน

AUTISM SPECTRUM DISORDER: SCHOOL AGE

นายแพทย์ตรีศักดิ์ ลีรัตนเรขา ... จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น

พ่อแม่หลายคนที่มีลูกเป็นออทิสติก อาจมีความกังวลเพิ่มขึ้นเมื่อถึงวัยเรียน ลูกที่เป็นออทิสติกต้องเข้าเรียน แต่ไม่รู้ว่าจะต้องให้เรียนโรงเรียนไหน กลัวว่าจะไปเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปไม่ได้ คำแนะนำสำหรับเด็กออทิสติกในวัยเรียน มีดังนี้

เด็กออทิสติกควรมีการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนอย่างไร

ในการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน เด็กควรมีพื้นฐานสำคัญในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. การเข้าใจคำสั่งง่าย ๆ สามารถตอบสนองได้บ้าง
2. สามารถสื่อสารความต้องการของตนเองได้บ้างเล็กน้อย
3. เด็กสามารถนั่งทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้นานพอประมาณ
4. ไม่มีพฤติกรรมที่รุนแรงเป็นอันตรายต่อผู้อื่น

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้มาจากการฝึกฝนปรับพฤติกรรมอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง

เราจะประเมินได้อย่างไรว่า เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนในชั้นเรียนได้

ในการประเมินความพร้อม ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น เด็กคุ้นเคยกับสถานที่หรือไม่ คุ้นเคยกับผู้ประเมินหรือไม่ ถ้าไม่คุ้นเคย เด็กย่อมไม่ร่วมมือ และทำให้ดูเหมือนจะไม่มีความพร้อมทั้ง ๆ ที่เด็กทำได้

โดยทั่วไปเราจะดูได้ว่า เด็กพอเข้าใจคำสั่งง่าย ๆ ได้ไหม พอทำตามได้บ้างไหม พอที่จะทำกิจกรรมในช่วงเวลาสั้น ๆ ได้ไหม มีพฤติกรรมที่รุนแรงเป็นปัญหาหรือไม่ เท่านี้น่าจะมากเพียงพอแล้วสำหรับการนำเด็กเข้าเรียน

ในเด็กออทิสติก เราไม่ต้องรอให้เด็กมีความพร้อมทุกอย่างแล้วค่อยเข้าเรียน แต่เราให้เด็กเข้าเรียนเพื่อสร้างความพร้อมเพิ่มขึ้น ใช้สังคมเด็กวัยเดียวกันเป็นตัวกระตุ้นในการเรียนรู้ ไม่ต้องรอให้เด็กพูดได้แล้วค่อยเข้าเรียน แต่เราให้เด็กเข้าเรียนเพื่อกระตุ้นให้พูดได้ ถ้าทุกคนเข้าใจในหลักการเหล่านี้ตรงกัน ก็ไม่ต้องไปกังวลเรื่องการประเมินความพร้อม อาจมีความจำเป็นที่ต้องเตรียมความพร้อมบ้างในบางด้าน แต่ไม่ต้องรอจนพร้อมทุกด้าน

เด็กออทิสติกสามารถเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้หรือไม่

เด็กออทิสติกสามารถเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของปัญหาและความพร้อมบางด้านที่จำเป็น โดยทั่วไปเด็กสามารถเรียนรวมได้ ถ้าผ่านการฝึกฝนปรับพฤติกรรมแบบเข้มข้นตั้งแต่เล็ก และทำมาอย่างต่อเนื่อง

แต่อย่างไรก็ตาม การเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้หรือไม่ อาจไม่ใช่ประเด็นสำคัญเท่ากับ การวิเคราะห์ดูว่ารูปแบบการเรียนรู้อันใดเหมาะสมกับตัวเด็กมากที่สุด สามารถดึงศักยภาพในตัวเด็กให้แสดงออกมาได้มากที่สุด

อุปสรรคที่มักพบเมื่อต้องเข้าเรียนในโรงเรียน และวิธีการแก้ไขปัญห

อุปสรรคที่มักพบส่วนใหญ่ คือ ความเข้าใจ และการยอมรับของโรงเรียน บางแห่งครูไม่รู้จักว่าเด็กออทิสติกเป็นอย่างไร ไม่มีประสบการณ์ในการดูแลมาก่อน ไม่รู้ว่าจะสอนอย่างไร จึงต้องมีการพูดคุยสื่อสารให้ชัดเจนระหว่างผู้ปกครองและครูอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยให้มองที่ปัญหาของเด็ก ว่าพฤติกรรมแต่ละเรื่องจะแก้ไขอย่างไร อย่าไปมองที่ความเป็นออทิสติก เพราะถ้าเพิ่งเข้าที่พฤติกรรม คุณครูจะมีความมั่นใจในการแก้ไขปัญหามากกว่า และอาจขอคำแนะนำเพิ่มเติมจากทีมแพทย์ที่ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง ก็จะช่วยให้ทุกอย่างเป็นไปด้วยความราบรื่น

ถ้ามีการเรียนรู้ร่วมกันทั้ง 3 ฝ่าย คือ ผู้ปกครอง ครู และทีมแพทย์ที่ดูแลเด็ก ก็จะช่วยให้สามารถฟันฝ่าเอาชนะอุปสรรคไปได้อย่างแน่นอน

โรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้เฉพาะสำหรับเด็กออทิสติก มีเปิดสอนที่ใดบ้าง

ในปัจจุบันถือว่าเด็กออทิสติกมีทางเลือกมากขึ้น เพราะมีรูปแบบโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้เลือกตามความต้องการที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคน มีทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน มูลนิธิ และสมาคม

ในส่วนของภาครัฐเอง ก็มีทั้งหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษ โรงเรียนเฉพาะความพิการ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ มีหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เช่น สถาบันราชานุกูล โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ ฯลฯ และยังมีหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ในภาคเอกชน ก็มีทั้งในระดับโรงพยาบาล คลินิกเวชกรรม คลินิกการประกอบโรคศิลปะสาขาเฉพาะทาง ศูนย์ดูแลเด็กพิเศษ ให้เลือกหลากหลาย เช่นเดียวกัน

เด็กควรจะเรียนที่ใด ขึ้นอยู่กับระดับปัญหา และระดับความพร้อมของเด็กด้วย คงบอกไม่ได้ว่าที่ไหนดีกว่ากัน แต่ควรดูว่ารูปแบบไหนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้มากกว่ากัน

ในกรณีที่เด็กมีอาการไม่รุนแรง และมีการเตรียมความพร้อมมาแล้วอย่างเหมาะสม การเรียนรวมในโรงเรียนทั่วไปร่วมกับเด็กคนอื่น ๆ เป็นทางเลือกที่ดีที่สุด

คอร์สในการเรียนรู้ต่าง ๆ เขาสอนในเรื่องใดบ้าง

โดยหลักการทั่วไปควรออกแบบการเรียนรู้เป็นรูปแบบเฉพาะบุคคล ที่เรียกว่า โปรแกรมการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือ ไออีพี (IEP – Individualized Educational Program) เพื่อให้รองรับสภาพปัญหา และความสามารถของเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกัน

เรื่องที่สอนเน้นทักษะสังคม ทักษะการใช้ภาษาและการสื่อสาร ทักษะการดูแลตนเองในชีวิตประจำวัน เพิ่มเติมจากทักษะทางวิชาการทั่วไป

วิธีการฝึกฝน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กออทิสติก ที่คุณพ่อคุณแม่สามารถนำมาใช้ที่บ้านได้ มีอะไรบ้าง

ทุกครั้งที่พาเด็กไปฝึกฝนกับผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ผู้ปกครองควรนำวิธีการต่าง ๆ กลับมาประยุกต์ใช้ และฝึกฝนอย่างต่อเนื่องที่บ้าน เพราะการที่เด็กจะพัฒนาดีขึ้นได้ ไม่ใช่เกิดจากการฝึกแค่สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง แต่เกิดจากการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องทุกวัน วันละหลายชั่วโมง

คุณพ่อคุณแม่สามารถสอบถามจากนักบำบัดได้ว่า ควรไปทำอะไรต่อที่บ้านบ้าง และเมื่อทำแล้วมีปัญหาในการฝึกอย่างไรบ้างก็นำมาปรึกษากับนักบำบัดอีกครั้ง เพื่อให้หมอบำบัดที่ฝึกแนะนำเทคนิค วิธีการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหา

เทคนิคการปรับพฤติกรรมที่สามารถนำมาใช้ได้ผลดี คือ การให้แรงเสริม โดยต้องรู้ว่าเด็กชอบอะไร ไม่ชอบอะไร นำมาเรียงลำดับ จัดความสำคัญ ใช้เป็นแรงเสริมเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ต้องการ

เช่น เมื่อเด็กหยิบของที่เราบอกได้ถูกต้อง ให้ตบมือ ชมเชย กอด และให้ขนมเป็นรางวัล ให้ทำอย่างสม่ำเสมอ จนเด็กทำตามได้ถูกต้องทุกครั้ง

การปรึกษาครูในโรงเรียนมีความสำคัญอย่างไร

ถ้าจะให้เด็กมีการพัฒนาสูงสุดเต็มความสามารถ ครูกับพ่อแม่ต้องร่วมมือกัน มีการปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รู้ว่าขณะนี้ เด็กทำอะไรได้บ้าง มีปัญหาอะไรบ้าง และอะไรที่เป็นตัวกระตุ้นปัญหา แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันระหว่างที่บ้านและโรงเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวเด็กตรงกัน วางแผนแก้ปัญหาาร่วมกันในทิศทางเดียวกัน พ่อแม่ควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือแผนไออีพี (IEP) เพื่อวางแผนการเรียนการสอน และแนวทางประเมินความก้าวหน้าที่เหมาะสมกับเด็ก

ทำอย่างไรเมื่อเพื่อนในห้องไม่เข้าใจพฤติกรรมที่บกพร่องของลูกเรา

สำหรับเพื่อนของเด็กออทิสติก เน้นการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ทุกคนสามารถทำความดีได้โดยการช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นออทิสติก ชวนเพื่อนไปเล่นด้วย ชวนเข้ากลุ่มกิจกรรม ชวนไปทานข้าวด้วย เข้ามาพูดคุยด้วย ครูควรชมเชยเพื่อนคนที่คอยช่วยเหลือเด็กออทิสติก ยกย่องเป็นตัวอย่างที่ดีของเด็กมีน้ำใจ เพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ และเด็กคนอื่นๆ รู้สึกอยากเข้ามาช่วยเหลือนบ้าง

ถ้าเด็กโตพอในระดับที่เข้าใจเรื่องต่างๆ ได้ดีแล้ว คุณครูอาจจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมเพื่อนนักเรียนในห้องก่อนว่า ออทิสติกคืออะไร มีความพิเศษอย่างไรที่จะต้องดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเพื่อนได้ อย่างไรก็ตาม และครูก็ภูมิใจที่มีนักเรียนน่ารัก มีน้ำใจ แบบพวกเราทุกคน

เด็กนักเรียนที่มีเพื่อนร่วมห้องเป็นออทิสติกด้วย ถือว่าโชคดีมาก เพราะมีโอกาสพัฒนาในเรื่อง อีคิว ไปในตัว โดยเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกเรื่องการมีน้ำใจ เอื้ออาทรต่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถปรับตัวเข้ากับความแตกต่างได้ดีกว่าเด็กทั่วไป ซึ่งดีกว่าการพูดสอนโดยไม่เคยลงมือทำ ซึ่งไม่มีทางเข้าใจ คุณพ่อคุณแม่ของเพื่อนร่วมห้องเด็กออทิสติก น่าจะใช้โอกาสเหล่านี้ในการสอนเรื่องต่างๆ เพื่อพัฒนาอีคิวของลูกไปในตัวด้วย

การเรียนรู้อารมณ์ร่วมกันในความแตกต่าง ช่วยให้ทุกฝ่ายมีการเติบโตไปพร้อมกัน มีการเจริญองกงามทางความคิด จิตใจ และอารมณ์ ไม่เฉพาะเด็กออทิสติกเท่านั้นที่พัฒนา เด็กปกติที่เรียนรวมกันก็มีการพัฒนาด้วยเช่นกัน

บทความทั้งหมดยินดีให้นำไป เผยแพร่เพื่อความรู้อันดี โดยกรุณาอ้างอิงแหล่งที่มา

ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา. (2565). เมื่อเด็กออทิสติกถึงวัยเรียน. [Online]. Available URL:

<https://www.happyhomeclinic.com/au09-schoolage.htm>

(บทความต้นฉบับ: มีนาคม 2549)